

DREPT PUBLIC

CZU: 342.8:341.231.14

[https://doi.org/10.52277/1857-405.2024.4\(71\).05](https://doi.org/10.52277/1857-405.2024.4(71).05)

RESPECTAREA DREPTULUI DE A FI ALES ÎN CONTEXTUL SANȚIONĂRII CONFLICTULUI DE INTERESE¹

Gheorghe RENIȚĂ,
doctor în drept, lector universitar,
USM, formator INJ
<https://orcid.org/0000-0003-2722-009X>

SUMAR

În acest studiu se analizează respectarea dreptului de a fi ales, în contextul sancționării conflictului de interese. Analiza este făcută prin prisma legislației naționale și, în mod special, prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Este vorba de cazul *Kokëdhima v. Albania*. Se arată că încetarea mandatului obținut la alegeri ca urmare a admiterii/comiterii unui conflict de interese reprezintă o ingerință în dreptul de a fi ales. Totuși, dreptul în discuție nu este absolut, ci relativ. Prin urmare, acesta poate fi limitat. Aici urmează să se aplice testul de proporționalitate.

Cuvinte-cheie: dreptul de a fi ales, conflict de interese, scop legitim, proporționalitate, standarde europene.

Introducere

Articolul 38 din Constituția Republicii Moldova garantează dreptul de vot și dreptul de a fi ales. Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

În contrast, articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează dreptul la alegeri libere. În particular, statele părți la Convenția Europeană a Drepturilor Omului s-au angajat, între altele, să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în

RESPECTING THE RIGHT TO BE ELECTED IN THE CONTEXT OF SANCTIONING THE CONFLICT OF INTEREST

SUMMARY

This study analyses the respect for the right to be elected in the context of sanctioning the conflict of interests. The analysis is made through the lens of national legislation and, in particular, through the lens of the jurisprudence of the European Court of Human Rights. It is the case of *Kokëdhima v. Albania*. It is stated that the termination of the mandate obtained in the elections as a result of admitting/committing a conflict of interests represents an interference with the right to be elected. However, the right in question is not absolute, but relative. Therefore, it can be limited. This is where the proportionality test is to be applied.

Key-words: the right to be elected, conflict of interest, legitimate purpose, proportionality, European standards.

condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ. Spre deosebire de Constituție, articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului se răsfrânge doar în privința alegerii corpului legislativ.

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dedus că articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului are un aspect activ - dreptul la vot, și un aspect pasiv - dreptul de a candida la alegeri [4, § 11].

Din perspectiva componentei pasive a dreptului garantat de articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că nu este suficient ca o persoană să aibă dreptul de a candida la alegeri; aceasta trebuie să aibă și dreptul de a fi membru ca urmare a alegerii sale de către popor [4, § 103]. Cu alte cuvinte, persoana trebuie să aibă

¹ Notă: acest articol are la bază comunicatul elaborat pentru Conferința științifică națională cu participare internațională „30 de ani de la adoptarea Constituției Republicii Moldova. Supraviețuirea tradiției constituționale în tiparele constituționalismului european” din 22 august 2024 (Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova).

posibilitatea efectivă de a-și exercita mandatul obținut în urma alegerilor.

Totuși, uneori, pot să apară diferite situații care ar putea limita/îngrădi posibilitatea persoanei de a-și exercita mandatul obținut în urma alegerilor. Una dintre astfel de ipoteze vizează aplicarea sancțiunii de încetare a mandatului [2, art. 23] pentru admiterea unui conflict de interese (*i.e.*, situația în care persoana are un interes personal ce influențează sau ar putea influența exercitarea imparțială și obiectivă a obligațiilor și responsabilităților ce îi revin potrivit legii [2, art. 2]).

O astfel de ipoteză este surprinsă în jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului (jurisprudență care, de altfel, este obligatorie și pentru Republica Moldova [1, § 2], ca stat care a aderat la Convenția Europeană a Drepturilor Omului). În concret, este vorba despre cazul *Kokëdhima v. Albania* [3].

Discuții și rezultate

Starea de fapt în cazul *Kokëdhima v. Albania* poate fi rezumată în felul următor.

Reclamantul (Koço Kokëdhima) a fost acționar unic și administrator al unei societăți comerciale (Abissnet SHA) între 1999, când societatea în discuție a fost înregistrată, și 2014, când și-a vândut acțiunile. În 2013, compania sa a încheiat contracte cu numeroase autorități publice pentru furnizarea de servicii de internet și telefonie fixă.

Tot în 2013, în Albania au avut loc alegeri parlamentare generale la care reclamantul a candidat.

În aceste condiții, reclamantul a solicitat Înalțului inspectorat pentru declararea și controlul bunurilor și conflictelor de interese (în continuare – Inspectoratul de integritate) consultanță în baza Legii nr. 9367 din 7 aprilie 2005 cu privire la prevenirea conflictelor de interese în exercitarea funcțiilor publice (Legea nr. 9367/2005) privind potențialul conflict de interese care ar putea apărea din calitatea sa de acționar al societății sale pe acțiuni, dacă ar fi ales deputat.

Neașteptând vreun răspuns, reclamantul a demisionat din funcția de administrator al societății comerciale și, totodată, a fost ales în calitate de deputat; alegerea reclamantului în calitate de deputat a fost (august 2013) confirmată de Comisia Electorală Centrală [3, § 5-9].

Apoi, printr-o scrisoare din august 2013, Inspectoratul de integritate i-a comunicat reclamantului că îi revine responsabilitatea de a preveni orice conflict de interese și că poate solicita consultanța Parlamentului, care va evalua fiecare caz de eventual conflict de interese și va indica ce măsuri ar trebui luate. De asemenea, autoritatea de integritate i-a comunicat reclamantului că, dacă dorește ca acesta să efectueze o investigație administrativă a funcției sale, va trebui să îi furnizeze o

permisiune scrisă în acest scop. Inspectoratul de integritate l-a informat pe reclamant că, în conformitate cu procedura legală bine stabilită, acesta va fi auditat de către Inspectorat pentru orice conflict de interese, indiferent de eventualele verificări efectuate de către Parlament. Verificările în discuție ar urma să fie efectuate de Inspectoratul de integritate în termen de un an de la depunerea de către funcționarii publici a declarațiilor de avere și de interese personale [3, § 10].

La o dată neprecizată, reclamantul a abordat Președintele Parlamentului cu privire la situația sa. Printr-o scrisoare din octombrie 2013, Președintele Parlamentului l-a informat pe reclamant că Serviciul resurse umane și management al deputaților din Parlament este organul potrivit pentru a se ocupa de problemele pe care le-a abordat. În scrisoare se menționa că Serviciul nu s-a ocupat anterior de cazuri privind investigarea conflictelor de interese. Serviciul juridic din cadrul Parlamentului a oferit îndrumări cu privire la legea privind prevenirea conflictelor de interese care ar putea fi utile pentru declararea averilor și intereselor sale pe care reclamantul ar trebui să o facă înainte de a-și începe mandatul de deputat. De asemenea, l-a informat pe reclamant că poate solicita consultanța Inspectoratului de integritate cu privire la ceea ce constituie un conflict de interese, astfel cum este prevăzut în Legea nr. 9367/2005 [3, § 11-12].

În februarie 2014, reclamantul a vândut acțiunile sale de la compania pe care a fondat-o unei alte societăți comerciale [3, § 13].

În 2015, un grup parlamentar² a înaintat Parlamentului o cerere, solicitându-i să sesizeze Curtea Constituțională cu privire la faptul dacă poziția reclamantului de deputat este incompatibilă cu calitatea de acționar al societății comerciale pe care a fondat-o [3, § 14].

În 2016, Parlamentul a trimis cazul Curții Constituționale. La rândul său, printr-o hotărâre din 2016, Curtea Constituțională a decis că este incompatibilă calitatea de deputat a reclamantului cu poziția sa anterioară de acționar unic al companiei care furniza servicii de internet și telefonie fixă mai multor autorități publice. Curtea Constituțională a constatat că reclamantul a acționat contrar articolului 70 alin. (3) din Constituție, care prevedea că parlamentarilor nu li se permitea să se angajeze în activități cu profit care să genereze venituri din bunuri publice [3, § 15].

² În Albania, când Președintele Parlamentului sau o cecime dintre membrii săi solicită Parlamentului să trimită o cerere privind un deputat care are un conflict de interese, Parlamentul ar trebui să trimită cazul Curții Constituționale, care este singurul organism competent să evalueze un conflict de interese între activitățile unui deputat și mandatul său de deputat [3, § 23].

Curtea Constituțională a constatat o întârziere de șase luni a reclamantului în soluționarea conflictului de interese și a reținut că, deși societatea reclamantului nu a încheiat niciun nou contract cu autoritățile publice după data la care acesta a obținut mandatul de deputat, reclamantul a continuat totuși să primească plăți de la autoritățile publice în baza unor contracte preexistente. Curtea Constituțională a respins argumentele reclamantului că:

- (i) testul relevant ar fi trebuit să fie următorul: dacă societatea a încheiat noi contracte cu autoritățile publice după data de la care a preluat mandatul de deputat, ceea ce nu s-a făcut;
- (ii) a renunțat la interesele sale în societatea comercială înainte de sfârșitul exercițiului financiar relevant și, prin urmare, nu a primit niciun dividend din activitățile societății în cursul perioadei de șase luni examinate;
- (iii) orice profit fusese realizat numai de societatea comercială, care era o entitate juridică distinctă de reclamant;
- (iv) încetarea calității sale de deputat i-ar prejudicia reputația, echivalând cu o încălcare a articolului 8 din Convenție și ar interfera cu dreptul său de a fi deputat și cu drepturile alegătorilor de a fi reprezentați de un candidat ales de aceștia [3, § 16].

În conformitate cu hotărârea Curții Constituționale, care este singura și ultima instanță în astfel de cazuri, a fost încetat mandatul de deputat al reclamantului [3, § 18].

Cazul a ajuns pe masa judecătorilor Curții Europene a Drepturilor Omului. În fața Curții de la Strasbourg, reclamantul s-a plâns de modul în care Curtea Constituțională a interpretat legislația relevantă pentru evaluarea presupusului său conflict de interese, ceea ce a dus la încetarea mandatului său. Acesta a invocat articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului (dreptul la alegeri libere) [3, § 24].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului și-a început analiza prin a reaminti că articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție garantează un principiu caracteristic al unei democrații politice efective și, prin urmare, are o importanță primordială în sistemul Convenției. Drepturile conferite de articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu sunt absolute și există loc pentru „limitări implicite”. În ordinea lor juridică internă, statele contractante pot suferi drepturile de vot și de a candida la alegeri în condiții care nu sunt, în principiu, excluse de articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție. În timp ce statele contractante se bucură de o marjă de

apreciere largă în acest domeniu, Curții Europene în revine sarcina să stabilească în ultimă instanță dacă au fost respectate cerințele articolului 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție. În special, trebuie să se asigure că condițiile nu limitează drepturile în cauză într-o asemenea măsură încât să le afecteze însăși esența și să le priveze de efectivitatea lor; că sunt impuse în urmărirea unui scop legitim și că mijloacele folosite nu sunt disproportionale. Asemenea condiții nu trebuie să zădărnicească libera exprimare a poporului în alegerea legislativului – cu alte cuvinte, ele trebuie să reflecte sau să nu contravină preocuparea de a menține integritatea și eficacitatea unei proceduri electorale care vizează identificarea voinței poporului prin vot universal. Statele au o largă libertate de a stabili norme constituționale privind statutul membrilor Parlamentului, inclusiv criterii de declarare a acestora neeligibili. Aceste criterii variază în funcție de factorii istorici și politici specifici fiecărui stat. În scopul aplicării articolului 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, orice legislație electorală trebuie evaluată în lumina evoluției politice a țării în cauză, astfel încât caracteristicile care ar fi inacceptabile în contextul unui sistem să fie justificate în contextul altuia. Pot fi impuse condiții mai stricte cu privire la eligibilitatea de a candida la alegeri în Parlament, prin deosebire de eligibilitatea pentru vot. În această privință Curtea Europeană a considerat că, deși este adevărat că statele dispun de o marjă de apreciere largă atunci când stabilesc condițiile de eligibilitate în mod abstract, principiul că drepturile trebuie să fie efective impune ca procedura de eligibilitate să conțină suficiente garanții pentru a preveni deciziile arbitrare [3, § 49].

Din punct de vedere metodologic, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că în examinarea conformității unei măsuri cu articolul 3 din Protocolul nr. 1 nu aplică testele tradiționale de „necesitate” sau „necesitate socială imperioasă”, care sunt utilizate în contextul articolelor 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie), 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie), 10 (libertatea de exprimare) și 11 (libertatea de întrunire și de asociere) din Convenție; în schimb, s-a concentrat în principal pe două criterii: dacă a existat arbitrar sau lipsă de proporționalitate și dacă o restricție a interferat cu libera exprimare a opiniei poporului [3, § 50].

În continuare, Curtea Europeană a făcut o recapitulare a principiilor generale privind calitatea dreptului intern și interpretarea dreptului intern. Ea a reiterat că, spre deosebire de alte prevederi ale Convenției, textul articolului 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție nu conține o referire expresă la

„legalitatea” oricăror măsuri luate de stat. Totuși, în baza principiului că condițiile impuse exercitării drepturilor individuale garantate de articolul 3 din Protocolul nr. 1 nu pot restrânge aceste drepturi într-o asemenea măsură încât să le afecteze însăși esența și să le priveze de eficacitatea lor și, întrucât concepția generală prevede că drepturile trebuie să fie practice și efective, dar nu teoretice și iluzorii, Curtea Europeană a considerat că, în cazul în care, ca și în speță, sunt prevăzute de lege restricții privind eligibilitatea de a candida, legea ar trebui să îndeplinească anumite cerințe minime de calitate, cum ar fi accesibilitatea și previzibilitatea. În plus, Curtea Europeană a făcut trimitere la jurisprudența sa bine stabilită, în sensul că o măsură în litigiu trebuie să aibă un anumit suport/bază în dreptul intern și, de asemenea, trebuie să fie compatibilă cu preeminența dreptului, principiu care este menționat în mod expres în Preambulul Convenției și este inerent tuturor articolelor din Convenție [3, § 51].

Așa fiind, din perspectiva exigenței privind previzibilitatea legii, Curtea Europeană a considerat că această exigență este îndeplinită atunci când o persoană este capabilă – dacă este nevoie, cu o consiliere adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele pe care o anumită acțiune le poate implica și atunci când indică sfera de apreciere conferită autorităților competente și modul de exercitare a acesteia cu suficientă claritate pentru a oferi individului o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare. Cu toate acestea, multe legi sunt mai mult sau mai puțin vagi, iar interpretarea și aplicarea lor sunt o chestiune de practică. Indiferent cât de clar ar fi redactată o prevedere legală, există un element inevitabil de interpretare judiciară [3, § 54]. Sfera de aplicare a conceptului de previzibilitate depinde în mare măsură de conținutul actului în cauză, de domeniul pe care acesta este destinat să îl reglementeze și de numărul și statutul celor cărora li se adresează. Simplul fapt că o prevedere legală este capabilă de mai multe interpretări nu înseamnă că acesta nu îndeplinește cerința de „previzibilitate” în sensul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Rolul care le revine instanțelor este tocmai acela de a disipa îndoielile de interpretare care persistă, ținând cont de schimbările din viața cotidiană [3, § 55]. Interpretarea normelor juridice de către autoritățile interne – în special de instanțele de judecată – nu trebuie să fie arbitrară sau lipsită de proporționalitate; astfel de decizii trebuie să fie suficient de motivate [3, § 56].

În acest context, Curtea de la Strasbourg a reiterat că puterea sa de a verifica respectarea dreptului intern este limitată. Ține de competența, în

primul rând, a autorităților naționale, în special – a instanțelor de judecată, să interpreteze și să aplice dreptul intern, chiar și în acele domenii în care Convenția „încorporează” normele acestei legi, întrucât autoritățile naționale sunt, prin forța lucrurilor, calificate să rezolve problemele apărute în acest sens. Acest lucru este valabil mai ales atunci când, la fel ca în speță, cazul se referă la chestiuni de interpretare a dreptului constituțional național. Cu excepția cazului în care interpretarea este arbitrară sau vădit nerezonabilă, rolul Curții Europene a Drepturilor Omului se limitează la a verifica dacă efectele acestei interpretări sunt compatibile cu Convenția [3, § 57].

Aplicând aceste principii la circumstanțele cazului *Kokëdhima v. Albania*, Curtea Europeană a reținut că nu este contestat faptul că încetarea mandatului de deputat al reclamantului de către Curtea Constituțională a echivalat cu o ingerință în drepturile acestuia protejate prin articolul 3 din Protocolul nr. 1. Părțile (reclamantul și Guvernul) au convenit, de asemenea, că, în principiu, legislația internă privind prevenirea conflictului de interese – în ceea ce privește deputații – urmărește scopuri legitime, cum ar fi asigurarea imparțialității și încrederii publicului în legislativ și evitarea situațiilor în care aceștia și-ar putea folosi poziția pentru a profita de pe urma resurselor statului [3, § 58].

Curtea Europeană a observat că problema principală care s-a pus în prezenta cauză este pretinsa imprevizibilitate și pretinsul caracter arbitrar al măsurii luate în privința reclamantului. Sub acest aspect, reclamantul a susținut că interpretarea articolului 70 alin. (3) din Constituție de către Curtea Constituțională a fost prea largă și imprevizibilă. Prin urmare, principalul motiv al plângerii reclamantului se referă la interpretarea legii relevante de către Curtea Constituțională [3, § 59-60].

Pe fond, Curtea a analizat dreptul intern, observând mai întâi că articolul 70 alin. (3) din Constituția Albaniei interzice parlamentarilor să desfășoare orice activitate care generează profit din resursele statului. De asemenea, articolul 21 din Legea nr. 9367/2005 clarifică faptul că parlamentarilor, ca și altor funcționari publici, li se interzice să încheie „un contract sau subcontract cu orice instituție publică”; același lucru se aplică oricărui societăți în care un funcționar deține vreun interes în proprietate. Apoi, jurisprudența Curții Constituționale a Albaniei, în special, o decizie din 2011, care a vizat un alt deputat al Parlamentului a cărui companie a încheiat contracte de achiziție cu entități de stat, a fost, de asemenea, clară în acest sens. Prin urmare, la momentul relevant, nu exista nicio îndoială că deținerea unei societăți care obținea venituri din contracte

încheiate cu autoritățile statului constituia o activitate incompatibilă cu mandatul unui deputat în conformitate cu legislația națională [3, § 61].

După această clarificare, Curtea Europeană a pus sub lupa analizei următoarea problemă: dacă aplicarea dreptului intern a fost previzibilă și dacă reclamantului îi era suficient de previzibil ce măsuri legale trebuia să întreprindă pentru a se asigura că nu se află într-o situație de conflict de interese la asumarea calității de deputat [3, § 62].

Curtea Europeană a observat în acest sens că societatea Abissnet SHA, al cărei acționar unic era reclamantul, a încheiat contracte pentru furnizarea de servicii de internet și telefonie fixă către diferite autorități publice înainte de alegerea reclamantului în calitate de deputat. Compania a continuat să obțină venituri din aceste contracte chiar și după ce reclamantul și-a început mandatul parlamentar [3, § 63].

Reclamantul a susținut că societatea sa comercială a încetat să mai participe la licitații publice de îndată ce a obținut mandatul de deputat. Acesta nu contestă însă că societatea a continuat să obțină venituri din contracte încheiate anterior cu autoritățile publice. În acest sens, Curtea Europeană a observat că într-o decizie anterioară a Curții Constituționale a Albaniei (din 2011, care a vizat un alt deputat) a fost adoptată o interpretare relativ strictă a restricțiilor constituționale și statutare privind deputații care desfășoară activități care obțin profit din activele statului. Abordarea Curții Constituționale se bazează pe o interpretare a articolului 70 din Constituție, în ansamblu, care interzice parlamentarilor nu numai să profite din resursele statului prin activitățile lor economice private, ci și să exercite orice alte funcții publice, cu o singură excepție - calitatea de membru al Cabinetului de miniștri. În decizia sa precedentă, Curtea Constituțională a interpretat aceste interdicții ca fiind extinse la un deputat care avea orice sursă de venit din bugetul public, alta decât salariul și beneficiile parlamentare. Pentru Curtea Constituțională, ceea ce a fost decisiv în cazul reclamantului, nu a fost momentul încheierii contractelor, ci faptul că plățile de stat către societatea comercială în baza acestor contracte au continuat chiar și după ce reclamantul și-a asumat rolul de deputat. Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a văzut niciun element arbitrar în această abordare [3, § 64].

În ceea ce privește dacă o astfel de abordare ar fi trebuit să fie previzibilă pentru reclamant, Curtea Europeană a notat că reclamantul trebuia să fi fost bine conștient de faptul că contractele în cauză, ultimul dintre acestea fiind încheiate chiar la data la care reclamantul a fost ales în calitate de deputat, vor continua să genereze venituri în perioada man-

datului său de deputat. În plus, ar fi trebuit să-i fie previzibil, pe baza jurisprudenței constituționale anterioare și a legislației privind conflictele de interese, că a beneficia de astfel de plăți continuate ar fi considerat incompatibil cu funcția sa de deputat. În acest sens, în opinia Curții Europene, interdicția impusă parlamentarilor prin articolul 70 alin. (3) din Constituție a fost, probabil, chiar mai strictă decât restricțiile generale aplicabile funcționarilor publici în baza Legii nr. 9367/2005 [3, § 65].

Curtea Europeană a observat că reclamantul a solicitat îndrumări juridice în această privință de la Inspectoratul de integritate și de la administrația parlamentară și că, din păcate, ambele organe nu au oferit un răspuns clar. Cu toate acestea, însuși faptul că reclamantul a solicitat o astfel de îndrumare sugerează că acesta era conștient că poate să existe un conflict de interese, în ipoteza în care de pe poziția de deputat ar continua să primească plăți în baza contractelor companiei sale încheiate cu autoritățile statului. În același timp, reclamantul nu a oferit nicio explicație pentru faptul că nu a dat consimțământul ca Inspectoratul de integritate să efectueze un control al situației sale de conflict de interese, așa cum această autoritate a solicitat [3, § 66].

Revenind la problema diligenței reclamantului, Curtea Europeană a ținut cont în mod corespunzător de constatările Curții Constituționale pentru a aprecia dacă acesta a întreprins măsurile care erau previzibil necesare pentru a evita conflictul de interese ce decurge din calitatea sa de acționar la Abissnet SHA, în conformitate cu legislația și practica națională. În acest sens, Curtea Europeană a reținut că Curtea Constituțională a decis în jurisprudența sa anterioară (o decizie din 2011, pronunțată în privința altui deputat) că „un candidat trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a preveni orice situație de incompatibilitate sau conflict de interese care ar putea apărea la momentul preluării mandatului său în Parlament”; că astfel de măsuri ar trebui, în principiu, să fie în vigoare din momentul în care Comisia Electorală Centrală a declarat deputații ca fiind aleși [3, § 67].

În continuare, Curtea observă că și în temeiul regulilor generale mai flexibile ale Legii nr. 9367/2005 termenul de luare a măsurilor pentru încetarea unui conflict de interese în curs este de două luni de la data apariției conflictului. Cu toate acestea, reclamantul și-a vândut acțiunile sale de la societatea comercială în discuție abia peste șase luni după ce alegerea sa a fost declarată. În baza articolului 37 alin. (3) din Legea nr. 9367/2005, în pofda oricărei incertitudini cu privire la existența unui conflict sau la orice sfat obținut de la o „instituție superioară”, responsabilitatea finală revine

funcționarului care, în caz de îndoială, ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a preveni orice conflict de interese. Având în vedere aceasta, faptul că întrebările reclamantului la Inspectoratul de integritate și la administrația Parlamentului cu privire la o eventuală incompatibilitate au rămas fără răspuns nu poate fi considerat decisiv [3, § 68-69].

În ceea ce privește problema accesibilității, nu a fost contestat că dispozițiile Constituției și ale Legii nr. 9367 au fost, în general, accesibile, având în vedere că acestea au fost publicate. În ceea ce privește decizia anterioară (din 2011) a Curții Constituționale, care a clarificat abordarea acestei instanțe cu privire la interpretarea articolului 70 alin. (3) din Constituție, Guvernul a susținut că reclamantul s-a referit la acesta în memoriile sale la Curtea Constituțională și reclamantul nu a contestat această afirmație. Această decizie era accesibilă și cunoscută reclamantului. Prin urmare, Curtea Europeană a concluzionat că nu există nicio problemă cu privire la accesibilitatea legilor și practicii aplicabile pentru reclamant în prezenta cauză [3, § 70].

Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea Europeană nu a putut concluziona că hotărârea Curții Constituționale de încetare a mandatului de deputat al reclamantului a fost arbitrară sau că nu a fost suficient de previzibilă pentru reclamant. În sfârșit, Curtea de la Strasbourg a observat că reclamantul nu a susținut că încetarea mandatului său a fost disproporționată. În consecință, nu există niciun motiv să se considere că „exprimarea liberă a opiniei poporului în alegerea legiuitorului” a fost zădărnicită în vreun fel. Prin urmare, nu a existat o încălcare a articolului 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție [3, § 71-73].

Așadar, Curtea Europeană a pus accentul pe faptul că încetarea mandatului de deputat al reclamantului nu a fost arbitrară și că această consecință a fost suficient de previzibilă pentru reclamant, întrucât exista un precedent care oferea îndrumări utile. Ciudat este faptul că judecătorii Curții de la Strasbourg au analizat, mai întâi, dacă normele juridice interne și practica de aplicare a lor erau previzibile, iar mai apoi, dacă acestea erau accesibile. De regulă, Curtea Europeană proceda invers. Probabil, circumstanțele cazului au determinat Curtea Europeană să adopte o asemenea abordare.

Concluzii

Fără îndoială, încetarea mandatului ca urmare a admiterii/comiterii unui conflict de interese reprezintă o ingerință în dreptul de a fi ales. Totuși, dreptul în discuție nu este absolut, ci relativ. Prin urmare, acesta poate fi limitat. De exemplu, articolul 54 din Constituția Republicii Moldova prevede

cazurile în care se permite restrângerea dreptului de a fi ales (și nu doar a acestui drept). În schimb, articolul 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu prevede o clauză limitativă. Spre deosebire de alte prevederi ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, articolul 3 din Protocolul nr. 1 nu specifică și nu limitează scopurile pe care le poate urmări o ingerință în dreptul la alegeri libere (atât sub aspectul său activ, cât și sub aspectul său pasiv). Prin urmare, o gamă largă de scopuri pot fi compatibile cu această dispoziție. Curtea Europeană a Drepturilor Omului decide, de la caz la caz, dacă ingerința în dreptul de a fi ales a fost sau nu justificată.

Așadar, simpla restrângere (îngrădire, ingerință) a unui drept fundamental nu echivalează cu încălcarea dreptului fundamental. Nu sunt permise restrângerile nejustificate ale drepturilor fundamentale. Caracterul justificat sau nejustificat al unei restrângeri (îngrădiri, ingerințe) al vreunui drept fundamental într-o situație litigioasă poate fi stabilit de la caz la caz, după efectuarea testului de proporționalitate.

Prin urmare, poate să existe o ingerință într-un drept fundamental, dar fără ca dreptul în discuție să fie încălcat. Acest lucru este posibil atunci când ingerința (i) este prevăzută de lege, (ii) urmărește un scop legitim și (iii) este necesară într-o societate democratică/proporțională cu scopul urmărit.

Din perspectiva acestui test, urmează să se verifice în fiecare caz dacă a fost sau nu respectat dreptul de a fi ales, în contextul sancționării conflictului de interese, în particular, având în vedere sancțiunea - încetarea mandatului. Iar hotărârea *Kokëdhima v. Albania* reprezintă un exemplu bun de urmat.

Referințe bibliografice

- Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 16 aprilie 2010 pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr. 16 din 28 mai 1998 „Cu privire la interpretarea art. 20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărârii nr. 39 din 9 iulie 2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 9.
- Legea privind declararea averii și a intereselor personale. Nr. 133 din 17 iunie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 245-246.
- Case of *Kokëdhima v. Albania*. ECHR, 11 June 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-234125> (visited 20.08.2024).
- Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights, *Right to free elections* (Updated on 29 February 2024), https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_3_protocol_1_eng (visited 20.08.2024).